

Handläggare
Daniel Sjöborg
Antikvarie, Stadsmuseet
Kulturmiljö**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Gillestugan 5, Bisittargatan 27A, Mälarhöjden Rivning av enbostadshus, Sbk dnr 2026-07604

Synpunkter i sammanfattning

Stadsmuseet avstyrker förslaget med hänvisning till byggnadens kulturhistoriska värde. För utförligare motivering, se *Synpunkter på förslaget* nedan.

Föreslagna åtgärder

Ansökan avser rivning av enbostadshus. I ansökan anges en kommande styckning av fastigheten som skäl till rivningen.

Bakgrund

På fastigheten finns ett ytterligare bostadshus, uppfört mellan 2021 och 2023. Det framgår inte av remissen hur fastigheten är tänkt att bebyggas efter en avstyckning.

Historik och kulturhistoriskt värde

Inom det område som idag utgör stadsdelen Mälarhöjden fanns det fram till 1940-talet tre gårdar, Pettersbergsgården, Johannisdalsgården och Slättens gård. De norra delarna av stadsdelen, som ligger i direkt anslutning till Mälaren, hade redan under slutet av 1800-talet exploaterats för i huvudsak sommarnöjen för välbärgade stockholmsborgare. Den i ansökan berörda delen av Mälarhöjden ligger inom Johannisdalsgårdens tidigare marker, som började exploateras sedan stadsdelen hade fått en spårvagnsförbindelse 1913. Till skillnad från bebyggelsen längs Mälarstranden är bebyggelsen i denna del av Mälarhöjden uppförd för i huvudsak arbetare och lägre medelklass. En stor del av bebyggelsen i stadsdelen kom att uppföras under 1920-talet, men stadsdelen har kompletterats kontinuerligt fram till vår tid. Stadsdelens omfattande utbyggnad under 1920-talet har givit området en förhållandevis stark 1920-talsprägel, även om senare kompletteringar och förändringar av 1920-talsbebyggelsen även präglar stadsdelen.

Fastigheten Gillestugan 5 bebyggdes mellan 1921 och 1923, det vill säga under områdets tidiga utbyggnadsfas. Ursprungsritningarna visar ett för tiden typiskt småhus i ett och ett halvt plan med måttligt brant sadeltak, symmetrisk fönstersättning, fasad av stående träpanel, sexdelade fönster, veranda mot gatan samt en mindre

lunettformad takkupa mot gården. I samband med Stadsmuseets inventering av Mälarhöjden 1979-80 dokumenterades att byggnadens fasad var utförd i grå puts med vita slätputsade fönsteromfattningar och knutar samt vita snickerier. Taktäckningsmaterial var tvåkupigt taktegel. Fönsterindelningen skiljde sig från ursprungsritningarna, sannolikt till följd av ett fönsterbyte som ej finns dokumenterat. Sedan inventeringen har byggnaden genomgått två större exteriöra förändringar, dels har tre takkupor uppförts på takfallet mot gatan, dels har en balkong uppförts på verandan mot gatan. Byggnaden har dessutom givits en ny färgsättning.

Fastigheten är markerad med grå streck på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, vilket innebär att Stadsmuseet ännu inte har tagit ställning till fastighetens kulturhistoriska värde. Stadsmuseets inventering från 1979-80 bedöms emellertid utgöra ett tillräckligt underlag för bedömning av den aktuella remissen. Stadsmuseet bedömer att byggnaden, trots förändringarna, i förhållandevis hög grad bevarar sin karaktär. Byggnaden belyser enskilt och tillsammans med övrig äldre bebyggelse tidigare bostadsförhållanden och olika grupperns livsvillkor, i det här fallet egnahem för arbetare och lägre medelklass. Vidare speglar byggnadens utformning 1920-talets arkitektoniska ideal. Byggnaden belyser tillsammans med övrig äldre bebyggelse Stockholms historia och den tidiga utbyggnaden av Mälarhöjden och är på den grunden betydelsefull för att bibehålla områdets särprägel. Ett ytterligare karaktärsdrag för Mälarhöjden och kvarteret Gillestugan är den sammanhållna gröna karaktären, vilken bland annat är en följd av de förhållandevis stora tomterna, byggnadernas fria placering i förhållande till gatan samt den etablerade grönskan med äldre träd och häckar.

Synpunkter på förslag

Stadsmuseet bedömer förslaget att riva berörd byggnad på Gillestugan 5 som olämpligt med hänvisning till de kulturhistoriska värden som skulle gå förlorade vid en rivning. En rivning skulle medföra stora negativa konsekvenser för fastigheten, genom att en byggnad som speglar stadsdelens tidiga utbyggnad, med egnahem för arbetare och lägre medelklass, och som har en utformning som, trots förändringar, alltjämt speglar 1920-talets stilideal går förlorad. Stadsmuseet bedömer även att en rivning skulle bidra till urholkning av områdets kulturhistoriska värden, genom att den bebyggelse som speglar 1920-talets omfattande utbyggnadsfas reduceras. Stadsmuseet noterar att den nya byggnad som uppfördes mellan 2021 och 2023 omges av en förhållandevis stor andel hårdgjord yta, altaner och murar. Museet ser en risk att en rivning med efterföljande nybyggnad skulle reducera grönskan och öka den

hårdgjorda ytan, vilket skulle få negativa konsekvenser för fastighetens gröna karaktär mot gatan samt bidra till en urholkning av stadsdelens gröna karaktär.

Stadsmuseet anser att byggnaden bör bevaras och tas tillvara på grund av sitt kulturhistoriska värde. Museet vill uppmärksamma vägledningen *Varsam utveckling av småhus och villaområden – strategi med vägledningar*. I avsnittet om villastad, sidan 29 och framåt, beskrivs karaktärsdrag för villastaden, bland annat den ursprungliga bebyggelsen med sina tidstypiska byggnadsdetaljer, möjligheten att avläsa bebyggelsens utbyggnadsfaser, samt att äldre bebyggelse ger karaktär till områdena och bidrar till förståelse för stadsdelarnas och Stockholms historia.

Sammantaget bedömer Stadsmuseet att förslaget är olämpligt med hänsyn till fastighetens kulturhistoriska värden.